

בס"ד. שיחת ליל שמחת-תורה (קודם הקפות), ה'תשט"ז.

בלתי מוגה

א. הקביעות¹ דשמיני-עצרת ושמחת-תורה היא אותה הקביעות כמו ראש-השנה.

ראש-השנה הרי הוא ב' ימים². מדאורייתא ראש-השנה הוא כמו כל יום-טוב, יום אחד בלבד, אלא שמצד סבות שונות ישנם בגלות שני ימים יום-טוב, שהו"ע יום-טוב שני של גליות. אבל בראש-השנה — הרי מצד סבות, גם בארץ-ישראל ישנם שני ימים. והקביעות דשמיני-עצרת ושמחת-תורה היא אותה הקביעות כמו ב' הימים דראש-השנה.

ב. מראש-השנה עד שמיני-עצרת הם עשרים ואחד יום³, וזהו הזמן של צמיחת שקדים, כידוע שזמן הצמיחה הקצר ביותר בפירות הוא בשקדים, שזמן צמיחתם כ"א יום⁴.

בשקדים ישנם שקדים מרים ושקדים מתוקים⁵, והזמן דכ"א יום, שהוא זמן היותר מועט בצמיחה, מורה על מהירות ההמשכה, כמבואר בלקוטי-תורה⁶, שזהו ענין "עד מהרה ירוץ דברו"⁷.

וזהו ענין העשרים ואחד יום שבין היום הראשון דראש-השנה עד שמע"צ, שמורים על מהירות ההמשכה⁸ — שההמשכה שנמשכה בראש-השנה נמשכת במהירות ללא שום עיכובים, ובאה למטה בקליטה בשמע"צ.

1 לקו"ש חי"ד ע' 122 הערה 4. אג"ק חכ"ד ס"ע רלח וריש ע' רנה בהערות).

2 ראה תענית ה, רע"א.

3 ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. פתיחתא דאיכ"ר כג. קה"ר פי"ב, ז. פרש"י ירמ"א, א, יב.

4 מעשרות פ"א מ"ד. חולין כה, ב.

5 קרח נה, ג.

6 תהלים קמז, טו.

7 וענין זה מרומז גם בכך שמנין הכ"א יום מתחיל מיום א' דר"ה (שגם הוא נכלל בהכ"א יום), אף שבכל ר"ח מתחיל המנין מיום ב' דר"ה — כי, מצד מהירות ההמשכה הרי זה מתחיל כבר ביום א' דר"ה (מהנחה בלתי מוגה).

1) מכאן עד סוס"ג — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 646 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג עוד כמה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

2) "כי ר"ה לעולם ב' ימים אפילו בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי"ה" (לקו"ת דרושי ר"ה רד"ה יחינו (סג, סע"ב)) — ואין הכוונה שבכל שנה ושנה ר"ה הוא ב' ימים אלא שלעולם גם בזמן שמקדשין ע"פ הראי"ה אירע אשר ר"ה ה' ב' ימים. — וראה ירושלמי עירובין פ"ג ה"ט: בשני יו"ט של ר"ה שהן מתקנת נביאים הראשונים. ובסוטה מח, ב: מאן נביאים הראשונים כו' (וראה גם

ג. כשם ששמיני-עצרת הוא אותה הקביעות כמו היום הראשון דראש-השנה וביניהם כ"א יום, כך שמחת-תורה הוא אותה הקביעות כמו היום השני דראש-השנה, וביניהם עשרים ואחד יום.

וביאור הענין:

ביום הראשון דראש-השנה — היא הכתיבה טובה, כלומר שאז היא תחילת ההמשכה, ונמשכת בהכ"א יום שעד שמיני-עצרת, שהוא הקליטה של ההמשכה.

ביום השני דראש-השנה ישנה כבר ההמשכה במוכן, מהכתיבה טובה של היום הראשון, ואז מתחילה הקבלה. בכדי לקבל — זקוקים לתורה, שהתורה היא "כוס ישועות"⁹, כלי לקבלה, ולכן סיום הכ"א יום של יום השני דראש-השנה קשור עם שמחת-תורה.

וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמה פעמים¹⁰, ששמיני-עצרת ושמחת-תורה הם אותו ענין של ראש-השנה, אלא שמה ש"לוקחים" בראש-השנה בקו המרירות, "לוקחים" בשמע"צ ושמח"ת בקו השמחה.

ד. ההכנה היותר קרובה לשמע"צ ושמח"ת היא — יום הושענא רבה. וראי' לזה — ממ"ש בזהר¹¹ (שאומרים בליל הושענא רבה) "ביומא שביעאה דחג .. פתקין נפקין מבי מלכא", וכן מצינו שענין הפתקין הוא בשמע"צ¹², והיינו לפי שהוש"ר הוא הכנה לשמע"צ ושמח"ת¹³.

וכיון שהושענא רבה הוא הכנה לשמע"צ ושמח"ת, שהם אותו ענין של ראש-השנה (כנ"ל) — הרי מובן, שגם הושענא רבה הוא אותו ענין של ראש-השנה.

וזהו שמצינו בירושלמי¹⁴ עה"פ¹⁵ "ואותי יום יום ידרושון", "זו תקיעה וערבה" — כיון שיום ערבה (הושענא רבה) הוא אותו ענין כמו יום תקיעה (ראש-השנה), ובשניהם "ואותי גו' ידרושון"¹⁶.

ה. והנה, הכוונה במ"ש "ואותי יום יום ידרושון" היא — לדרישה מיוחדת, שהרי גם בכל השנה דורשים את הקב"ה, והמעלה ד"יום יום

(12) זהר ח"א רכ, א. ח"ב קמב, סע"א.
 (13) ראה גם מעייני הישועה (קה"ת תשמ"ח) ע' 184 ואילך.
 (14) ר"ה פ"ד ה"ח.
 (15) ישע"י נח, ב.
 (16) ראה יפ"מ לירושלמי שם.

(9) תהלים קטז, יג.
 (10) ד"ה ביום השמע"צ תרצ"ה פכ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב שלט, א). — נעתק ב"היום יום" כב תשרי, שמע"צ. וראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' שנג.
 (11) ח"ג לא, ב.
 (12) ח"ג לא, ב.

יְרוּשׁוֹן", הַדְרִישָׁה דֶּהֱקִבָּה ב"יוֹם יוֹם", רֵאשֶׁה־הַשְּׁנָה וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, הִיא — שְׂאֵז יִשְׁנָה דְרִישָׁה מִיּוֹחַדָּת.

וְעַד מ"ש¹⁷ "דְּרָשׁוּ הוּי' בַּהֲמַצָּאוֹ קְרָאוּהוּ בְהִיּוֹתוֹ קְרוּב", וְאִיתָא בַּגְמְרָא¹⁸ "אֵלוֹ עֶשְׂרֵה יָמִים שְׁבִין רֵאשֶׁה־הַשְּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים", וְעַד"ז הוּא גַם בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה.

וּבִיאוֹר הַעֲנִין:

אִיתָא בַּגְמְרָא¹⁸: "כֹּה' אֶלְקִינוּ בְּכֹל קְרָאֵנוּ אֵלֵינוּ¹⁹, וְהַכְּתִיב דְּרָשׁוּ ה' בַּהֲמַצָּאוֹ", וּמִשְׁנֵי, "הֵתֵם בִּיחִיד הַכָּא בְּצַבּוֹר. בִּיחִיד אִימַת . . אֵלוֹ עֶשְׂרֵה יָמִים שְׁבִין רֵאשֶׁה־הַשְּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים". וּמִבְּאֵר אֲדַמּוּר הַזְּקָן²⁰, שֶׁהַעֲבוּדָה דְּכֹל הַשְּׁנָה הִיא עֲבוּדַת עֶשֶׂר כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ — "בְּצַבּוֹר", דְּאִין עֵדָה פְּחוּתָה מִעֶשְׂרֵה²¹, וְהַעֲבוּדָה דְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה הִיא עֲבוּדַת הַיַּחֲזִידָה — "בִּיחִיד".

וְכֹלְלוֹת הַעֲנִין בּוֹזָה — שְׁבַכְל הַשְּׁנָה הַעֲבוּדָה הִיא ע"פ טַעַם וְדַעַת, מִשְׂא"כּ בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה הַעֲבוּדָה הִיא בְּקַבְלַת־עוֹל שְׁלַמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת.

וְזֶהוּ הַדְיוּק בְּדַבְרֵי הַירוּשְׁלַמִּי בְּנוּגַע לְרֵאשֶׁה־הַשְּׁנָה וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, שְׁבִימִים אֵלוֹ "וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יְרוּשׁוֹן" (בְּדְרִישָׁה מִיּוֹחַדָּת) — שֶׁהַדְרִישָׁה דִּימִים אֵלוֹ הִיא בְּכַחַי "אוֹתֵי", שֶׁהוּ"ע שְׁלַמְעֵלָה מִהַשְּׁתַלְשָׁלוֹת (כִּידוּע²² הַחִילּוּק בֵּין "יִירָאוּ מִהוּי" ²³ ל"יִירָאוּ אֶת הוּי" ²⁴), כִּיּוֹן שֶׁהַעֲבוּדָה דִּימִים אֵלוֹ (שׁוֹפֵר — בְּרֵאשֶׁה־הַשְּׁנָה, וְעֶרְבָה — בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה) הִיא לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת.

ו. וּבִפְרָטִיּוֹת:

הַעֲבוּדָה דְּשׁוֹפֵר — עֲנִינָה קַבְלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם, שֶׁהוּ"ע שְׁלַמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת. וְלַכֵּן תְּקִיעַת שׁוֹפֵר הִיא בְּקֶרֶן שֶׁל בַּהֲמָה דִּיִּקְאָ²⁵, לְהוֹרוֹת שְׁבַמְדְרִיגָה זֹו הָאָדָם מִשְׁתוּוּה לְבַהֲמָה, שֶׁהוּא וְהַבַּהֲמָה הֵם בְּשׁוּוּה.

17) שם נה, ו. 18) ר"ה ית, א. וש"נ. 19) ואתחנן ד, ז. 20) לקנות תבא מג, סע"ד. סי' חנה אריאל (להרה"ח וכו' רי"א מהאמיל) פ' האזינו (מד, ב) — בשם אדה"ז. וראה לקו"ש חי"ד ע' 145 הערה 16. 21) ברכות כא, ב. וש"נ. 22) לקנות במדבר יג, ב. ראה כא, ג. ובכ"מ. 23) תהלים לג, ח. 24) שם לד, יו"ד. 25) ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמב, א. ובכ"מ.

ועבודה זו מגעת למקום שבו נאמר "אדם ובהמה תושיע הוי" 26 — אור שלמעלה מהשתלשלות, שלגביו אדם ובהמה הם בהשוואה 27.

[וזהו הטעם ש"כל הקולות כשרים בשופר" 28, כיון שאין נוגע כאן קול האדם ומהותו ("וואָס פאַר אַ קול עס וועט זיין"), אלא בעיקר נוגע שהקול עובר דרך קרן הבהמה — להורות שהאדם משתווה לבהמה.

וענין זה שבשופר משתווה האדם לבהמה הוא גם אצל מי שנמצא במדרגה נעלית — כמרומו בהענין ד"שופר של ראש-השנה .. פיו מצופה זהב" 29, דהיינו, שגם כשהוא במדרגה שיש בו זהב, שהר"ע נעלה ביותר (כמארז"ל 30 ש"לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל ביהמ"ק"), מ"מ ה"ה משתווה לבהמה].

ועד"ז העבודה דערבה — ש"אין בה לא טעם ולא ריח" 31, דהיינו שאין בה לא הכנה ולא הרגש אלא קבלת עול בלבד. ולכן מצינו שנקראת בגמרא בשם "אחוונא" 32, על שם שגדלים באחוה 33 — כי, חילוקי המדרגות הם בעבודה שע"פ טעם ודעת, משא"כ בעבודת הקבלת-עול אין חילוקים.

ומעלה זו מודגשת דוקא בהושענא רבה — כי, בשאר ימי חג הסוכות אין הערבה ניטלת בפני עצמה, אלא יחד עם שאר הג' מינים, משא"כ הושענא רבה הוא "יום ערבה" 34, שבו מקיימים "מנהג נביאים" 35 לחבוט הערבה בקרקע ה' פעמים 36, היינו, שישנה העבודה דערבה בפני עצמה, שהיא עבודת הקבלת עול, בדוגמת העבודה דראש-השנה.

ז. ועפ"ז יובן הטעם שהעבודה דהושענא רבה היא הכנה קרובה לשמע"צ ושמח"ת:

שמיני-עצרת הוא אותו ענין של יום-הכיפורים (שהוא החתימה דראש-השנה 37), וכפי שמצינו שבשניהם מקריבים "פר אחד" 38, היינו, לא כמו בחג הסוכות שמקריבים שבעים פרים, כנגד שבעים אומות העולם 39,

26) שם לו, ז. וראה לקו"ת דרושי ר"ה נט, ב. 31. וש"נ.

27) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשי"ב (תו"מ ח"ד ע' 63).

28) ר"ה כז, ב. 35) סוכה מד, א.

29) שם כז, ב במשנה. 36) פע"ח שער הלולב פ"ו. סידור אדה"ז.

30) ב"ר פט"ז, ב. ועוד. 37) פרט זה לא זוכרים בכיור (המו"ל).

31) ויק"ר פ"ל, יב. 38) פינחס כט, ח. שם, לו. וראה גם לעיל

32) ראה שבת כ, א ובפרש"י ד"ה אחוונא. ריש ע' 94.

33) סוכה נה, ב. 39) שם, ב ובפרש"י ד"ה אחווינא.

שגם הם תופסים מקום, אלא באופן ש"יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"⁴⁰ — שהוא תוכן הבקשה בראש־השנה "יבחר לנו את נחלתנו גו"⁴¹; אלא שביה"כ פ' ענין זה הוא בעל"ז, ובשמע"צ הוא בהמשכה.

וענין זה נעשה ע"י עבודת היחידה שבנפש בראש־השנה (ע"י תקיעת שופר) ובהושענא רבה (ע"י חביטת ערבה), שע"ז מגיעים לבחי' "אותי" שלמעלה מהשתלשלות — כי, ענין שזה שה"זרים" אינם תופסים מקום, הוא מצד בחי' יחידה שבנפש.

ועי"ז באים להשמחה דשמע"צ ושמח"ת (הנמשכת מכל העבודה שמראש־השנה עד הושענא רבה) שמתבטאת בענין הריקוד — שהוא (לא ע"י הראש, אלא) ע"י הרגלים דוקא, שבזה הכל שוים⁴².

ולאחרי כללות העבודה דחודש תשרי, חודש הכללי, באופן של קבלת־עול שלמעלה מטעם ודעת — באים להעבודה שבכל השנה שהיא עבודה שע"פ טעם ודעת, על יסוד עבודת הקבלת־עול שבחודש תשרי.

[וכן הוא גם בעבודה שבכל יום גופא — שבתחלת העבודה, "מיד כשניעור משנתו"⁴³, אומר "מודה אני לפניך", שזהו"ע של הודאה שלמעלה מטעם ודעת. — הוא עדיין לא התפלל ולא למד, שהרי עדיין לא אמר ברכת התורה (ואף שרק דיבור אסור קודם ברכת התורה, אבל הרהור מותר)⁴⁴ — הרי גם הרהור בתורה קודם ברכת התורה אינו כדאי⁴⁵], ועוד לא נטל ידיו שחרית, ועדיין ישנם ענינים לא־טובים על אצבעותיו — ואעפ"כ מכריז "מודה אני לפניך", שמוסר את עצמו להקב"ה ללא שום חשבונות, וזהו היסוד לעבודת כל היום].

ח. ע"פ המבואר לעיל בענין "תקיעה וערבה", ששניהם ענינים עבודת היחידה — יובן ענין נוסף שבו שוים שניהם, שאין בהם חילוקי מנהגים:

בענין תקיעת שופר — איתא בגמרא⁴⁶: "אתקין ר' אבהו בקסרי, תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה . . מספקא ל' אי גנוחי גנח אי ילולי יליל . . דילמא גנח ויליל", "כך הי' הדבר מימים קדמונים מנהג כל ישראל, מהם עושים תרועה יבבות קלות ומהם עושים יבבות כבדות שהם

43) שו"ע אדה"ז מהדר"ב ס"א ס"ו.
מהדר"ק שם ס"ד. סידור אדה"ז בתחלתו.
44) ראה שו"ע אדה"ז סמ"ז ס"ב.
45) ראה שם במהדר"ב.
46) ר"ה לד, א.

40) משלי ה, יז.
41) תהלים מז, ה.
42) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד
ס"ב (תו"מ ח"יג ע' 72). וש"נ.

שברים .. וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד"⁴⁷.

ולכאורה אינו מובן: הרי ישנם כו"כ מצוות שיש בהם חילוקי מנהגים, ולא מציינו בשום מצוה שהשוו את חילוקי המנהגים, ומדוע דוקא במצות תקיעת שופר נוגע להשוות את כל המנהגים?

והביאור ע"פ הנ"ל — דמכיון שהעבודה דתקיעת שופר היא העבודה ד"יחידה" שהכל שוין בה, לכן נוגע שלא יהיו בעבודה זו חילוקי מנהגים. ועד"ז בענין ערבה — שהיא הלכה למשה מסיני⁴⁸, וכתב הרמב"ם⁴⁹ ש"הלכה למשה מסיני .. הפירושים המקובלים מפי משה אין מחלוקת בהם בשום פנים". והטעם לזה כנ"ל — כיון שענין הערבה הוא העבודה דיחידה.

ט. ענין נוסף שמצינו בו השתוות בין תקיעת שופר לערבה:

אודות תקיעת שופר ארז"ל⁵⁰ "אמרו לפני .. מלכיות כדי שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר", שע"י תקיעת שופר פועלים על הקב"ה שיהי' מלך על ישראל, ועל-ידם — "מלך על כל הארץ"⁵¹. וזהו מ"ש⁵² "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" — שע"י האחדות שמתבטאת בתקיעת שופר, שזוהי העבודה דיחידה שבנפש שבה כל ישראל הם בשוה ("בהתאסף גו' יחד שבטי ישראל"), אזי נעשה "ויהי בישורון מלך".

וכידוע⁵³ המשל מהכתרת מלך בשר ודם, שכאשר מכתירים מלך, והוא מסכים ורוצה להיות מלך, אזי תוקעים בשופרות ומכריזים "יחי המלך".

והנה, כאשר מלך בשר ודם מקבל את המלכות על בני מדינתו — מקבל הוא על עצמו בדרך ממילא לספק לאנשי מדינתו את כל המצטרך להם, לא רק בהצלחתם מיד שונא הקם עליהם, אלא גם בצרכיהם היום-יומיים, בפרנסה להם ולבני ביתם כו'.

ס"ב. וש"נ.

(50) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(51) נוסח תפלת ר"ה ויוהכ"פ.

(52) ברכה לג, ה.

(53) ראה אבודרהם בטעמי התקיעות —

בשם הרס"ג (הענין הראשון). ריטב"א לר"ה טז, א.

(47) תשובת רב האי גאון — הובא ברא"ש

(ר"ה פ"ד ס"י) ובר"ן (שם ד"ה אתקין). ב"י

או"ח סתק"צ (ד"ה וכתבו).

(48) סוכה לד, א. וש"נ.

(49) בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה וכאשר מת

יהושע). וראה הל' ממרים פ"א ריש ה"ג.

סהמ"צ שרש ב (ובמפורשים שם). וראה גם

אנציק' תלמודית ערך הלכה למשה מסיני

וכן הוא גם ב"מלכותא דרקיעא", שהיא "כעין מלכותא דארעא"⁵⁴ — שבראש-השנה, זמן הכתרת המלך ("ויהי בישראל מלך"), מביטח הקב"ה לכאו"א מישראל לספק לו בני חיי ומזוני רויחי בכל המצטרך לו ולבני ביתו, וכן שייפטר לגמרי מהשונא שהוא היצר הרע, כמ"ש⁵⁵ "אויבי איש אנשי ביתו".

ועד"ז — בנוגע למצות ערכה בהושענא רבה:

ידוע שהטעם שחובטין את הערבה ה' פעמים בקרקע הוא "כדי למתק ה' גבורות"⁵⁶. ולכאורה אינו מובן: לשם מה זקוקים לדינים ממותקים, והרי אפשר שיהיו מלכתחילה חסדים?

והביאור בזה⁵⁶ — שישנה מעלה דוקא בענין הגבורות, שהם בתוקף יותר, ולכן ממתקים אותם כדי לנצלם לטוב (וע"ד המבואר⁵⁷ בענין "גבורות גשמים"⁵⁸). וכן הוא גם בעבודה — שיש צורך ביצר הרע מצד מעלת התוקף והגבורות שבו, כמ"ש⁵⁹ "ורב תבואות בכח שור", אלא שיש לנצל זאת לטוב, כמ"ש⁶⁰ "בכל לבכך" — "בשני יצריך"⁶¹.

י. והמשכת כל הענינים האמורים — היא בשמחת-תורה, כיון שענין ההמשכה הוא ע"י התורה דוקא.

והענין בזה — שעיקר לימוד התורה הוא לימוד ההלכות בנוגע לפועל, לדעת "את המעשה אשר יעשון"⁶², וכמדובר לעיל⁶³ בענין מעלת לימוד ההלכות⁶⁴, שעל זה אמרו רז"ל⁶⁵ "כל השונה הלכות כו' שנאמר⁶⁶ הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות", דהיינו, שע"י לימוד ההלכות התורה, לדעת "את המעשה אשר יעשון", וההנהגה בפועל בהתאם לכך, פועלים שיהי' "עולם לו" — שהעולם נעשה דירה לו ית'. וזהו גם שהתורה נקראת "רפואה לעולם"⁶⁷ — כיון שהעולם מצד

| | |
|---------------------------------------|-------------------------------------|
| 54) ראה ברכות נח, א. | עה"פ. |
| 55) מיכה ז, ו. וראה ב"ר רפנ"ד. אוה"ת | 62) לשון הכתוב — יתרו יח, כ. |
| תצא ע' תתעה. | 63) שיחת שמחת ביה"ש סכ"ה ואילך |
| 56) ראה סה"מ תקס"ב ח"א ע' לב ואילך. | (לעיל ע' 76 ואילך). |
| 57) תו"א שמות (בהוספות) קז, ב. לקו"ת | 64) חסר קצת. — בענין זה נזכר גם |
| ואתחנן יג, ג. ובכ"מ. | המעלה ד"הלכה למשה מסיני" (ראה לעיל |
| 58) משנה ריש תענית. | ס"ח). — המו"ל. |
| 59) משלי יד, ד. וראה לקו"ת האזינו עה, | 65) גדה בסופה. וש"ג. |
| ב. ובכ"מ. | 66) חבקוק ג, ו. |
| 60) ואתחנן ו, ה. | 67) ראה עירובין נד, א. זח"ג קס, ריש |
| 61) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י | ע"ב. פרש"י בשלח טו, כו. |

עצמו חסר הוא (ע"ד ענין החולי), וע"י לימוד התורה על מנת לעשות, נמשכת רפואה לעולם — המשכת אלקות בעולם, ובמילא נעשית גם המשכת הגשמיות — "ונתתי גשמיכם בעתם גו"⁶⁸.

יא. והנה, בדרכי הרפואה רואים אנו שאדם חולה מוכרח לציית להרופא גם אם אינו מבין באיזה אופן פועלת התרופה. ואם מחליט בדעתו ("ער רעדט זיך אַיין") שלא יטול את התרופה עד שלא ילמד חכמת הרפואה ויבין כיצד תרופה זו מרפאת — הרי זה גופא חולי⁶⁹.

ולדוגמא: מי שחולה בראשו, רח"ל, ואינו מוכן ליטול את התרופה עד שיבין כיצד היא מרפאת — הרי זה גופא הוא היפך הנורמליות בתכלית ("די גרעסטע אומנאַרמאַלקייט"), אלא הוא מוכרח להישמע להוראות הרופא.

וענין נוסף שאנו רואים בדרכי הרפואה — שגם כשהחולה הולך לרופא, שומע את הוראותיו, ואפילו קונה את התרופה ומעמידה על שולחנו, אבל אינו נוטל אותה בפועל — לא תפעל התרופה דבר; הוא מוכרח ליטול את התרופה ולהכניסה לתוך גופו, ורק אז תעזור לו התרופה⁷⁰.

ושני ענינים אלו ישנם גם בענין הרפואה ברוחניות — התורה שנקראת רפואה:

לכל לראש יש לדעת שחייבים להסתמך על ה"רופא" — בין אם האדם מבין זאת בשכלו ובין אם לאו.

ושנית, יש לדעת, שגם כאשר הולך אל ה"רופא", שומע את עצתו בהדרת הכבוד בתכלית, אבל לאח"ז נוטל את העצה ומניחה ב"מסגרת זכוכית"... — באמרו שעושה זאת מצד הדרת הכבוד, אבל האמת היא שהדבר בא מהיצר הרע, שהוא מוכן שה"רפואה" תהי' מונחת בכבוד ב"מסגרת זכוכית", ובלבד שלא יכניסה לפנימיותו... — אין בכך כל תועלת. בהכרח לשמוע להעצה בפועל, להכניס את העצה לפנימיותו, ואז בכחה לרפאות.

ובזה מקיימים את הענין ד"הליכות עולם לו" — שעושים את העולם דירה לו ית', ועי"ז זוכים לשנה טובה ומתוקה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

* * *

וש"נ.

(68) ר"פ בחוקותי.

(69) ראה גם מכתב ח' מרחשון שנה זו (70) ראה גם ת"מ ח"ו ע' 72 הערה 118.

וש"נ. (אג"ק ח"יב ע' נח). ת"מ ח"יב ריש ע' 189.

יב. הסדר בניצוח מלחמה הוא — שהנצחון נעשה ע"י הצעירים, כיון שלהם ישנו הכח לנצח. וכפי שמצינו גם בלעו"ז, שאמרו "אלקיך זקן הוא ואין לו כח להציל עוד"⁷¹, כיון שענין הנצחון הוא דוקא מצד מעלת הצעירים.

— האמת היא שאצל בני ישראל אין מציאות של זקנה, כיון שבכחו של יהודי להיות צעיר תמיד⁷².

וכהפירוש בספרי חסידות פולין⁷³ עה"פ⁷⁴ "וקוי ה' יחליפו כח" — שבני ישראל "מתחלפים" עם הקב"ה, שנותנים להקב"ה את המחשבה דיבור ומעשה שלהם, ועי"ז מקבלים מהקב"ה את הכחות שלו, וכיון שבנוגע להקב"ה לא שייך ענין הזקנה, יכולים גם כל בני ישראל להיות צעירים.

אמנם, אף שצריכים לפעול זאת אצל כל בני ישראל, הרי ענין זה גופא נעשה ע"י הצעירים דוקא.

וע"ד שמצינו במצות נטילת ד' מינים שהכוונה בזה היא המשכת האחדות⁷⁵, הרי יש צורך לפעול את ענין האחדות בכל הנבראים, אלא שהפעולה בזה נעשית ע"י ד' המינים, שעל ידם פועלים אחדות בכל הנבראים. —

וטעם הדבר — לפי שהצעירים אינם עסוקים כ"כ בעניני העולם כמו פרנסה וכדומה, וכן מצד מעלת המרץ והחיות שבהם.

וכיון שנצחון במלחמה הוא מתוך שירת "מאָרש" דוקא⁷⁶ — ינגנו עתה הצעירים, אלו שעומדים עדיין לפני נישואיהם, "מאָרש נפוליאון". המבוגרים — ימחאו כפיהם, אבל לנגן — ינגנו רק הצעירים.

[לאחר שניגנו "מאָרש נפוליאון", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:] כדי לפייס דעתם של אלו שעומדים לאחרי הנישואין — ינגנו עתה הם ניגון, והצעירים — ימחאו כפיהם...

* * *

38 הערה 134.

74 ישע"י מ, לא.

75 ראה סד"ה ולקחתם לכם תרצ"ו — י"ל בקונטרס חודש תשרי שנה זו (ונדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' קפח, ולאח"ז בסה"מ תרצ"ו ע' 39. וש"נ).

76 ראה סה"ש תש"ז ע' 122. וש"נ.

71 מדרש אלה אזכרה — נדפס באוצר

מדרשים (אייזנשטיין) ע' 443.

72 ראה גם תו"מ ח"ב ע' 110 ואילך.

73 קדושת לוי לר"ה ד"ה ענין הפרשה (צה, ב). לקוטים ד"ה איתא במדרש (קיב, א) — בשם הה"מ. וראה הנעתק בביאורי החסידות לנ"ך (לישי חסידה) עה"פ (ע' רמג ואילך). וראה גם התוועדויות תשמ"ט ח"ב ע'

יג. ענין החתונה כפשוטו הוא — שבשעת הנישואין נעשה התגלות כח הא"ס בגשמיות.⁷⁷

קודם לכן — ישנה התגלות כח הא"ס ברוחניות, ע"י הענין דחידושי תורה, "לאפשא לה"⁷⁸; ובשעת הנישואין — ישנה התגלות כח הא"ס בגשמיות, כ"דור ישרים יבורך"⁷⁹, שזוהי הכוונה ד"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים"⁸⁰. והיינו, שבכדי להגיע להתכלית דהתגלות כח הא"ס בגשמיות, יש צורך בהכנה — ע"י לימוד התורה, שהו"ע התגלות כח הא"ס ברוחניות.

וזהו שאמרו רז"ל⁸¹ "בן שמונה עשרה לחופה", אף שבכל שאר המצוות מחוייב מכן י"ג שנה ואילך, ומבואר⁸² שטעם הדבר הוא כדי שיוכל ללמוד תורה עד שנת י"ח, והרי מוכן שאין זה באופן שמפני התורה דוחים ענין אחר (ענין הנישואין), אלא שכדי שהנישואין עצמם יהיו כדבעי, הרי זה תלוי בלימוד התורה עד שנת י"ח.

ובכלל, הרי ישנו סדר בשלימות גידול המוחין — בן ט', בן י"ג, בן י"ח, ועד בן כ' שנה שאז יכול "למכור בנכסי אביו"⁸³, שזהו ענין הקשור עם נישואין.

יד. אחד הענינים שנפעלים ע"י הנישואין הוא — שאז מתחיל הענין דלימוד התורה בטהרה⁸⁴.

והנה, טהרה הו"ע מקיף⁸⁵, וכפי שמצינו בהלכות טומאה וטהרה, שישנם דברים שמטמאים בכל שהוא⁸⁶, ואפילו בנגיעה קלה ובאווה — שכל אלו אינם ענינים פנימיים, אלא הם בכחי" מקיף. וזהו שכתב הרמב"ם⁸⁷ "שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, והרי הן מכלל החוקים", "חוקה חקתי גזירה גזרתי"⁸⁸, והיינו, שזהו"ע שלמעלה מטו"ד — כיון שזהו בחי" המקיף שלמעלה מטעם ודעת.

83) ב"ב קנו, א. וראה ע"ח סוף שער כה. לקו"ת במדבר ב, רע"א.

84) ראה יומא עב, ב. וש"נ.

85) ראה לקו"ת תבוא מג, ג.

86) ראה כריתות יג, ב. נדה מג, ב. רמב"ם הלי' טומאת אוכלין רפ"ד. ועוד.

87) סוף הלי' מקואות.

88) לשון חז"ל — תנחומא חוקת ג. שם

ח. במדב"ר רפי"ט. ועוד.

77) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ובכ"מ.

78) זח"א יב, ב. הובא בתו"א מקץ לט, ד. וראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. וש"נ.

79) לשון הכתוב — תהלים קיב, ב.

80) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

81) אבות ספ"ה.

82) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"א.

וההסברה בזה — ע"פ האמור לעיל שבשעת הנישואין מתגלה כח הא"ס, והרי כח הא"ס הוא למעלה מהשתלשלות, ובהתאם לכך פועל ענין הנישואין שיהי' לימוד התורה בטהרה, שזהו"ע המקיף שלמעלה מהשתלשלות.

וזהו גם א' הטעמים שנהגו ישראל להתעטף בטלית גדול אחרי הנישואין דוקא⁸⁹. — טלית קטן, לובשים גם קודם הנישואין, כיון שטלית קטן אינו אמיתית ענין המקיף, שהרי אינו מקיף את כל הגוף (אלא שצריך לדייק שיהי' כשיעור); משא"כ טלית גדול, שמקיף את כל הגוף, ומתעטפים בו בשעת לבישתו עכ"פ (ובפרט להדיעה⁹⁰ שמצות ציצית היא בעטיפה דוקא, וצ"ל מעוטף בטליתו במשך כל התפלה). וטעם הדבר — כאמור — כיון שבשעת הנישואין מתגלה כח הא"ס שלמעלה מהשתלשלות, בחי' המקיף, ולכן מתחילים אז להתעטף בטלית גדול, שהו"ע המקיף.

טו. וענין זה שייך גם לחג הסוכות — שהרי אמרו חז"ל⁹¹ עה"פ⁹² "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", "ביום חתונתו זה מתן תורה", "יום הכיפורים שניתנו בו לוחות האחרונות", וממנו נמשכת אח"כ השמחה דחג הסוכות⁹³.

וכשם שלמטה "בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים וכו"⁹⁴, כן הוא גם למעלה, בענין הנישואין דהקב"ה וכנס", שהזמן לזה הוא ביום הכיפורים, הנה אז אומרים להקב"ה כל בני ישראל — לא רק "פיפיות שבהן" או ממוצעות שבהן, אלא גם "מכוערות שבהם"⁹⁵ — "בחור שא נא עיניך וראה כו"⁹⁶, והקב"ה מתייחד עם כל בני ישראל, "והיו לבשר אחד"⁹⁶, ויחוד זה נמשך למטה להוליד בדומה לו⁹⁷.

והמשכת ענין זה היא בחג הסוכות, ובפרט בשמע"צ ושמח"ת. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון חתונה, "ויהי בישורון מלך"].

* * *

טז. לילה⁹⁸ זה (ליל שמחת-תורה) הוא ממוצע המחבר את שני הימים — שמיני-עצרת ושמחת-תורה.

89 ראה ציצית הלכה למעשה (בהוצאת אחדים).
 94 תענית שם.
 95 ראה שם לא, א.
 96 בראשית ב, כד.
 97 חסר קצת (המור"ל).
 98 סעיף זה הוא המשך השיחה המוגהת
 89 ראה ציצית הלכה למעשה (בהוצאת אחדים).
 "אהלי שם", תשנ"ה) פ"א סי"ט (ע' מא). וש"נ.
 90 דעת הגאונים — הובא בטור וב"י
 או"ח רס"ח. שו"ע אדה"ז שם ס"ה.
 91 תענית כו, ב (במשנה) ובפרש"י.
 92 שה"ש ג, יא.
 93 דסוכה הוא בחי' מקיף (כ"ה בזכרון הנ"ל (הערה 1).

ידוע הכלל, ש"היום הולך אחר הלילה", ו"בקדשים הלילה הולך אחר היום"⁹⁹. ובמילא, יש ללילה זה שייכות לשמיני-עצרת ולשמחת-תורה: לשמיני-עצרת — מצד ענין הקדשים, שבהם "הלילה הולך אחר היום", ולשמחת-תורה — מצד סדר הבריאה, ש"היום הולך אחר הלילה".

החילוק בין שמיני-עצרת לשמחת-תורה הוא, ששמיני-עצרת הוא מדאורייתא וישנו גם בארץ ישראל, ושמחת-תורה בפני עצמו הוא מדרבנן¹⁰⁰, ונוהג בחוץ-לארץ בלבד.

ולכאורה אינו מובן:

איך יתכן שבחוץ לארץ יהי יום נוסף של יום-טוב, שאינו בארץ ישראל — הרי ארץ ישראל היא "ארץ אשר גו' עיני ה"א בה גו'"¹⁰¹, והיא "פלטין של מלך"¹⁰²,

— שלכן יש צורך בזהירות יתירה כדי להיות בארץ ישראל, ואלו שאינם יכולים לעמוד בכך ("די וואָס קענען דאָס ניט אויספירן"), עליהם להימנע מלנסוע לארץ ישראל¹⁰³, דמכיון שהוא נמצא בהיכלו של מלך, הרי שם כל ענין הוא חמור יותר מבחוץ-לארץ: א) ישנם כמה ענינים שבחוץ-לארץ אינם ענין של חטא, ובארץ ישראל הם חטא; ב) בארץ ישראל ענין החטא נוגע יותר, כיון שהוא מורד חסוֹשֶׁלֹום בפני המלך¹⁰⁴ —

ונמצא שארץ ישראל יש לה יותר שייכות לקדושה, וא"כ, איך יתכן שדוקא בחוץ-לארץ ישנו יום-טוב נוסף, "מקרא קודש", שאינו בארץ ישראל?

ואף שמצינו במדרש¹⁰⁵ שע"י שמשמרים יום טוב אחד בארץ ישראל מקבלים אותו שכר כמו על שני ימים בחוץ-לארץ — הרי זהו בנוגע לקבלת שכר, אבל, לא זהו עיקר המצוות והימים טובים בשביל קבלת שכר, אלא עיקר המצוה הוא זה ש"מצוה" היא מלשון צוותא וחיבור¹⁰⁶, שנעשה מחובר להקב"ה, ובזה ניתוסף בחוץ-לארץ ענין שאינו בארץ ישראל, שהרי בחוץ-לארץ ניתוסף הגילוי דיום-טוב שני של גליות. והענין הוא, שהיא הנותנת — דכיון שבחוץ-לארץ נמשכת ההשפעה

103 ראה תשב"ץ (קטן) סתקנ"ט.
104 ראה גם תו"מ חיד"ד ע' 283. וש"נ.
105 ראה שהש"ר פ"א, ו [ה]. הובא בלקו"ת דרושי שמע"צ צב, ג.
106 לקו"ת בחוקתי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.

99 חולין פג, סע"א. וש"נ.
100 מצד ספיקא דיומא (מהנחה בלתי מוגה).
101 עקב יא, יב.
102 ראה במדב"ר פ"ט, יג. תשב"ץ (קטן) שבהערה הבאה.

דרך הע' שרים כידוע¹⁰⁷, הרי החושך כאן גדול יותר, וככל שהחושך גדול יותר צריכים לאור רב וגדול יותר כדי להאיר את החושך.

ולכן ניתן בחוץ-לארץ גם הגילוי דיום-טוב שני של גליות, שע"ז אפשר להאיר גם את החושך דחוץ-לארץ, ולעשות גם מחוץ-לארץ ארץ ישראל.

יז. הסדר¹⁰⁸ בעבודת הצבא הוא, שכאשר הולך אדם לבדיקה אם הוא ראוי להיות חייל, ומכריזים "גאָדין" — "ראוי הוא" ("מען טויג") — מקבל על עצמו ראש-הצבא לספק את כל צרכיו של החייל, אכילה ושתי', לבוש ומקום לשינה; ואם יש לו משפחה, מספק ראש-הצבא גם למשפחתו את כל צרכיהם. — תפקידו של החייל הוא רק לעבוד עבודתו: לצאת למלחמה, וקודם לזה להתלמד לירות, לשמור על הנקיון, לצחצח את הכפתורים וכו'; ואילו לצרכיו שלו ושל משפחתו — אינו צריך לדאוג כלל, כי על כך אחראי ראש-הצבא.

כשמדובר בצבא בגשמיות — רוצים תמיד שיכריזו "ניע גאָדין"¹⁰⁹, "אינו ראוי"... אבל כשמדובר במלחמה הרוחנית — מכריז הקב"ה על כאו"א "גאדין", כיון שכאו"א מישראל נכלל ב"צבא הוי".

ומשנעשה חייל — מקבל על עצמו הקב"ה את כל צרכיו בכל הענינים שצריך להם, וגם את צרכי בני ביתו.

כל מה שעליו לעשות הוא — לאחוז ברובה, להתלמד להעמיד את הרובה ("אָנשטעלן דעם ביקס") ולירות בו, להכניס ולהוציא את הכדורים כו', וגם לצחצח את הכפתורים¹¹⁰ — אע"פ שלכאורה אין זה נוגע למלחמה! דבשלמא אחיזת הרובה כו' — מובן שזהו ענין הנוגע למלחמה, אבל מה נוגע לזה צחצוח הכפתורים?! — ואעפ"כ דורשים ממנו שיעשה הכל בקבלת עול, גם אם אינו מביין הטעם, ובאותה חיות שהוא עושה ענינים השייכים לכלי המלחמה, ודוקא ע"ז שעבודתו היא בקבלת עול — נעשה חייל, שהקב"ה נותן לו את כל הענינים מידו הרחבה.

וזהו הענין דשמחת-תורה — שלאחרי הכרת הקב"ה למלך בראש השנה, הרי התוכן דסיום כל החודש הוא שבני ישראל מקבלים על עצמם בקבלת עול לעשות את כל הכתוב בתורה, ושמחים בתורה דוקא כפי

(107) ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב). (109) ראה גם סה"ש תרפ"ח ע' 13.
 ובכ"מ. (110) ראה גם שיחת יום שמחת תרפ"ח
 ס"ח (סה"ש תרפ"ט ע' 42). וש"נ. (108) חסר קישור המשך הענינים (המו"ל).

שהיא מכוסה במעיל¹¹¹, דהיינו, שעוד לפני שישינו ענין ההבנה והשגה ישנה השמחה מצד קבלת עול, ועי"ז נעשית גם ההמשכה בגשמיות — "אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם"⁶⁸.

[וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:] מכיון שההליכה למלחמה היא ע"י "מאָרש" — ינגנו "מאָרש".

* * *

יח. עומדים⁹⁸ עתה לילך ל"הקפות", והפסוק הראשון שאומרים הוא: "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו"¹¹². ופירש כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אדמו"ר הזקן¹¹³: "אתה" — דו, עצמות אין סוף ב"ה, "הראת" — האָסט זיך באַוויזן, "לדעת" — אַז מען זאָל דיך קענען וויסן, "כי הוי' הוא האלקים" ו"אין עוד מלבדו" — שכל העולם אינו אלא אלקות¹¹⁴.

וענין זה תובעים מכאו"א מישראל, שיידע שכל העולם אינו מציאות כלל, אלא הוא אין ואפס, וזה שהעולם ישנו — הוא רק מה שהקב"ה מהווה אותו בתמידות מאין ליש, ובמילא כל מציאותו אינו אלא אלקות¹¹⁵.

ולכן, גם בשעה שנמצאים בעניני העולם, צריכים בשעת מעשה להיות משועבד לאלקות, וגם ענינים אלו גופא לשעבד להקב"ה.

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁶, שחסיד אחד — שהי' סוחר גדול — ערך חשבון ממסחרו, ולאחר כל החשבון, "נרשם לו" ("האָט זיך ביי אים אונטערגעשריבן") בסך־הכל: "אין עוד מלבדו".

בין אם מבינים או שאין מבינים — הרי בנוגע לפועל יש להתנהג כך¹¹⁷. "בכל דרכיך דעהו"¹¹⁸, לעשות את העולם כלי לאלקות.

הנה בנוגע לאותה חכמה סומכים עליו ללא שום פקפוקים, להיותו חכם בחכמה זו (ראה לעיל סי"א. וש"נ). ועד"ז בענינו — שאפילו אם הוא אינו מבין את הענין ד"אין עוד מלבדו", הרי מכיון שרבותינו נשיאנו, הבקיאים בחכמה זו, סיפרו סיפור זה ע"ד חסיד שרשם בסך־הכל "אין עוד מלבדו", ביכלתו להיות בטוח בזה, ובבי' הענינים: א) באמיתית הענין ד"אין עוד מלבדו", ב) שגם כשעוסקים במסחר אפשר לעמוד במדריגה זו (מהנחה בלתי מוגה).
118) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

111) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד סי"ג (תו"מ ח"י"ג ע' 72). וש"נ.
112) ואתחנן ד, לה.
113) הובא בסה"מ ה'ש"ת ע' 146.
114) ראה גם שיחת ליל שמח"ת דאשתקד ס"י (תו"מ שם ע' 51). וש"נ.
115) ראה תניא שעהייהו"א בתחלתו.
116) ראה סה"ש תרפ"ו ע' 100, ובהנסמן שם. תו"מ — רשימת היומן ע' רמד. וראה גם תו"מ ח"א ריש ע' 152. וש"נ.
117) כן הוא הסדר בכל החכמות — שכאשר ישנו חכם גדול הידוע בחכמה פלונית,

כלי לפרנסה צריך להיות כלי טהורה על-פי תורה. בנתינת צדקה צריך לתת כפי יכולתו ויותר מכפי יכולתו, בידעו בוודאות שהקב"ה מנהיג את העולם, ומכיון שהוא כתב בתורה שיש לתת לצדקה חומש, "וארבע הידות יהי' לכם"¹¹⁹, הרי בשעה שיהודי נותן צדקה, נותן לו הקב"ה את "ארבע הידות".

והיינו כפשוטו: בשעה שיהודי מנדב סכום מסויים לצדקה, ועדיין אינו רואה שום צנורות מניין יוכל לקבל את הסכום — אזי עושה הקב"ה צנורות, שיוכל להשיג לא רק את הסכום שנדב, אלא שיהיו לו גם "ארבע הידות" ש"יהי' לכם"¹²⁰. וסוחר שיודע מעט חשבון, יבין, שכדאי לו לתת חומש גדול ככל האפשר, כדי שיהיו לו "ארבע הידות" גדולים יותר. וכל זה בא מהידיעה ש"אין עוד מלבדו", ו"הוי' הוא האלקים" — טבע הוא למעלה מהטבע, העולם הוא כלי לאלקות¹²¹.

* * *

יט. [לאחר סיום ההקפות, טרם צאתו, הכריז כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאלו שעדיין לא אמרו פסוק מפסוקי "אתה הראת", ועדיין לא קיבלו "הקפה" — יאמרו עוה"פ "אתה הראת" ויסדרו "הקפות", עד שכל הנוכחים יקבלו. בסיום ההקפות בפעם האחרונה — נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א עוה"פ ורקד עם המסובים, ואחרי סיום ההקפות הכריז:]

כנהוג בכל שנה¹²², אלו שיקבלו על עצמם להוסיף בכל יום שיעור בנגלה ובחסידות — יתנו להם משקה לומר "לחיים", לחזק את הדבר. [באמצע נתינת המשקה אמר:] כאמור לעיל, שמע"צ ושמח"ת הם אותו ענין כמו ראש-השנה, ונמצא שזמן זה (קודם אור הבוקר) הוא הזמן דסליחות. ולכן ינגנו עתה את הניגון "דרכך אלקינו להאריך אפך". [הנוכחים לא ידעו את הניגון, וניגנו כ"ק אדמו"ר שליט"א כמה פעמים עד שלמדוהו, וניגוהו הרבה פעמים. ואח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

הטעם שניגנו עתה ניגון זה — מיוסד על פתגם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, שאמר פעם בהתוועדות דשמחת-תורה¹²³ ש"בשמחת-

(119) לשון הכתוב — ויגש מזו, כד. דאשתקד בסופה (תו"מ ח"י"ג ע' 56).
 (120) ראה גם תו"מ ח"י ע' 149. וש"נ. (123) תרס"ה — ראה סה"ש תורת שלום
 ע' 53 ואילך. ע' 56. ע' 58. אג"ק אדמו"ר
 מהוריי"צ ח"א ע' קפח. (121) חסר סיום הענין (המו"ל).
 (122) ראה גם שיחת ליל שמח"ת

תורה אין זה מזיק" ("שמחת-תורה שאַדט ניט"). ולכן, כשאנו אומרים "דרכך אלקינו להאריך אפך" ומסיימים "עמידתנו דלים וריקים" — ישנה רק התועלת שבדבר¹²⁴, שנדע היכן אנו אוחזים ("וואו מען האַלט") — ש"עמידתנו דלים וריקים", ובמילא הרי אנו בבחי' "כלי ריקן", ו"כלי ריקן מחזיק" הן במדת הקב"ה והן במדת בשר ודם¹²⁵.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יצאו עתה בריקוד עם הניגון "דרכך", ואח"כ ילכו לנוח מעט, ויתכוננו ל"הקפות"¹²⁶ של שמחה ("פריילעכע הקפות"), וימשיכו את השמחה על כל השנה כולה.



124) ראה גם שיחת יום שמח"ת בתחלתה תו"מ ח"י ס"ע 174 ואילך. וש"נ. (לקמן ע' 127 ואילך).
 125) ראה ברכות מ, א. וש"נ. וראה גם שחרית (המו"ל).
 126) דיום שמחת תורה — לאחרי תפלת